Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

15.10.2021 KEHA/5549/2021

Eduskunta
työelämä ja tasa-arvovaliokunta

VNS 6/2021 vp valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto

Lausunnon taustaksi

Selonteossa annetaan kattava kuva kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista ja Uudenmaan ELY-keskus haluaa yleisenä kannanottona painottaa, että millään kehittämistoimilla ja kohdennetuilla palveluilla ei saada aikaan riittävää muutosta maahanmuuttajien hyvinvointiin ja työllisyyslukuihin, mikäli yhteiskunnan ja työelämän vastaanottavuus maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä kohtaan ei parane ja moninaisuutta ei koko yhteiskunnassa nähdä mahdollisuutena. Kaiken keskiössä ovat asenteet ja niihin vaikuttaminen. Hyvien väestösuhteiden edistämisen tematiikka tulisi huomioida sekä valtion että kuntatason politiikassa valtavirtaistetusti. Syrjintäkokemukset ovat suoraan yhteydessä henkilön hyvinvointiin ja mielenterveyteen sekä sitä kautta myös työllistymiseen, joten kaikki toimet tulisi ottaa käyttöön syrjintään puuttumiseksi.

Työelämä ja tasa-arvovaliokunnalle annettavassa lausunnossa Uuden maan ELY-keskus keskittyy vain niihin uudistustarpeisiin, jotka liittyvät muuton alkuvaiheen palveluihin ja erityisesti kotoutumisohjelman/johdantojakson sisältöön, kotoutumiskoulutuksen kehittämiseen sekä ohjautumiseen ammatillisen tai muun osaamista täydentävän koulutuksen kautta työhön. Haluamme kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että nyt suunniteltavat palvelut voidaan järjestää myös uusissa rakenteissa niin, että tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät näkökulmat tulevat huomioiduiksi.

Johdantojakson järjestäminen

Selonteossa esitetään, että alkuvaiheen palveluista muodostetaan uuden lainsäädännön myötä selkeä kokonaisuus, jota ainakin valmisteluvaiheessa kutsutaan kotoutumisohjelmaksi ja siihen kuuluvaksi johdantojaksoksi, joka toteutettaisiin yhteisenä valtakunnallisena mallina.

Kotoutumisohjelmaan kuuluvan johdantojakson osalta jää epäselväksi, miten vastuut johdantojakson järjestämisestä käytännössä jakaantuvat eri toimijoiden välillä ja miten varmistetaan, että eri toimijat kunnassa sitoutuvat sen järjestämiseen. Johdantojakson suunnittelu niin, että se

palvelisi kaikkia eri tilanteissa olevia ja eritaustaisia asiakkaita on haastava tehtävä. Jos johdantojakso koostuu useammasta profiloidusta palvelusta, tulisi asiakasmäärien olla suhteellisen suuria, jotta palvelut olisivat kustannustehokkaita ja niitä saataisiin säännöllisesti käynnistettyä. Tämä vaatisi käytännössä yhteistyötä paitsi eri sektorien välillä, myös kuntien kesken alueellisesti tai jopa valtakunnallisesti.

Kunnan sisällä johdantojaksoon kuuluvien palveluiden järjestämistä voidaan organisoida monella tavalla. Mikä voisi olla esimerkiksi viime vuosina perustettujen ohjaus- ja neuvontapisteiden tai vapaan sivistystyön oppilaitosten rooli uudessa kokonaisuudessa. Vieraskielisten ohjaus- ja neuvontapalvelut tekevät hyvää yhteistyötä järjestöjen kanssa. Kohderyhmän itsensä kuulemista palveluiden kehittämisessä onkin syytä tehostaa tekemällä laajaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa järjestöjä ja kolmannen sektorin toimijoita unohtamatta. Maahanmuuttajien työllistymisen kannalta sekä jo työssä olevien työperusteisten maahanmuuttajien osalta yhteistyö työnantajien kanssa on myös aivan avainasemassa.

Johdantojaksoon kuuluvan alkukartoituksen sisältönä mainitaan tuen tarpeiden laaja-alainen tunnistaminen, esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve. Monialaiset tuen tarpeet eivät kuitenkaan välttämättä käy ilmi nopeasti tai yhdellä tapaamisella, vaan ne saattavat tulla esille vaikkapa vasta kotoutumiskoulutuksen aikana. Tulee siis huolehtia siitä, että myös alkukartoituksen jälkeisissä palveluissa on resursseja ja osaamista näiden tarpeiden tunnistamiseen sekä asianmukaiseen jatko-ohjaukseen (esim. ohjaus terveyspalveluiden piiriin). Sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyessä hyvinvointialueille on keskeistä, että yhteys kuntien kotoutumis- ja työllisyyspalveluihin rakennetaan toimivaksi ja moniammatillinen työ toimii myös käytännössä.

Toimivan alkuvaiheen palvelujärjestelmän yksi haaste on tiedon kulku eri toimijoiden välillä. Selonteossa on esitetty tähän kokonaisuuteen liittyvää asiakastietojärjestelmää, jonne tiedot eri palveluista voitaisiin kumuloituvasti kerätä. Nykyisellään esimerkiksi työvoimakoulutuksen toteuttajat eivät voi luovuttaa asiakasta koskevia tietoa jatkopolkua varten suoraan seuraavan vaiheen koulutuksen järjestäjälle, vaan tietojen luovuttaminen edellyttää, että TE-toimisto tai kuntakokeilukunta pyytää tähän asiakkaalta kirjallisen suostumuksen.

Kyse on todennäköisesti isommasta tietojärjestelmiin liittyvästä arkkitehtuurista, mutta joka tapauksessa eri toimijat tarvitsevat tietoa aikaisemmista palveluista. Eri yhteistyömuotoihin liittyvistä eri tahojen tiedonsaantioikeuksista onkin tarpeen säätää laissa tarkemmin, jotta tiedonvaihtoa ei jouduta laajasti perustamaan yksinomaan asiakkaan suostumuksen varaan.

Osaamisen tunnistaminen

Johdantojaksoon sisältyvän osaamisen tunnistamisen tai osaamisen profiloinnin tulisi olla systemaattista ja tapahtua heti alkuvaiheesta lähtien.

Osaamisen näkyväksi tekeminen ja sanoittaminen heti alkuvaiheessa ja systemaattisesti matkan varrella (esim. kotoutumiskoulutuksessa ja sen jälkeen) on tärkeää, koska tämän avulla kotoutuja voi saada paremman käsityksen siitä, mitä hän itse haluaa, millaiset tavoitteet ovat realistisia ja mitä työmarkkinat ja koulutusjärjestelmä voi juuri hänelle tarjota. Tällöin henkilö voi saada myös vähemmän räätälöidystä koulutuksesta tai työvoimapalvelusta enemmän irti, ja hän pystyy ohjailemaan omaa prosessiaan paremmin. Tämä olisi konkreettinen keino lisätä kotoutujan omaa toimijuutta ja kotoutumisprosessin omistajuutta.

Eri tahoilla tehtävissä ohjauskeskusteluissa ja osaamisen tunnistamisessa on lisäksi hyvä olla käytössä toimivia työkaluja, jotta ohjaus olisi ammattimaisempaa ja tasalaatuisempaa eikä riippuisi niin paljon yksittäisen ohjaajan/kartoittajan kokemuksesta tai siitä, tunteeko hän esimerkiksi tiettyä ammattialaa. Osaamisen tunnistamiseen liittyviä palveluita/toimintoja tulee selkiyttää ja pohtia milloin esimerkiksi digivälineillä tehty osaamisen tunnistaminen on järkevää ja riittävää ja milloin tarvitaan esimerkiksi työsalissa tehty työnäyte. Lisäksi tulisi selkiyttää osaamisen tunnistamisen roolia toisaalta työllistämisessä ja toisaalta osaamisen kehittämisessä ja ammatillisten tutkintojen suorittamisessa. Kaiken kaikkiaan on tärkeää varmistaa johdantojaksoon sisältyvän palvelun toteutumista ja laatua. Jo alustava kielitaidon kartoittaminen ja osaamisen tunnistaminen tulee tehdä ammattitaitoisesti, jotta henkilö voidaan ohjata johdantojakson jälkeen oikealle koulutuspolulle.

Tärkeää on myös rakenteiden suunnittelu siten, että johdantojakson palveluille kuten kielitaidon lähtötasoarvioinnille ja monikieliselle yhteiskuntaorientaation järjestämiselle on nimetty selkeä vastuutaho ja myös organisatorinen paikka, missä palvelut järjestetään.

Myös työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat kuuluisivat selonteon mukaisesti aina kotoutumisohjelman kohderyhmään, mikäli he saisivat toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti. Lisäksi mainitaan, että viranomaisten tulee tarjota kotoutumispalveluita myös muille kuin laissa erikseen määritellyille maahanmuuttajille ja että erityisenä kohderyhmänä tulisi tässä pitää kotona lapsia hoitavia vanhempia. Hieman epäselväksi kuitenkin jää, minkä viranomaisen vastuulla tämä olisi, mitä asiakkaille tulisi tarjota ja mikä on esitettyjen toimien suhde selonteossa mainittuihin kotivanhempien kotoutumisen tukemisen toimiin nähden. Esimerkiksi olisivatko perhekeskuksissa tarjottavat kielikurssit osa kotoutumisohjelmaa ja “kuluttaisivatko” ne suunniteltua kahden vuoden enimmäiskestoa (vrt. toisaalta: “kotoutumisohjelman alkamista voitaisiin siirtää tai se voitaisiin tilapäisesti keskeyttää äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan vuoksi”). Jos kirjaus jää epämääräiseksi, vaarana on, että kotoutumisohjelma ja siihen sisältyvä johdantojakso ei tosiasiallisesti tavoittaisi laajempaa kohdejoukkoa kuin nykyiset alkuvaiheen kotoutumispalvelut ja kritiikkiä synnyttänyt “kahden polun järjestelmä” jäisi käytännössä elämään.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Selonteossa mainittu monikielisen yhteiskuntaorientaation saattaminen valtakunnalliseksi palveluksi on kannatettava ja tarpeellinen uudistus. Se kuitenkin vaatii runsaasti suunnittelu-, kehittämis- ja kokeilutyötä etenkin alueilla, joissa erikielisten opetusryhmien kasaaminen on haastavaa. Yhteiskuntaorientaatio olisi saatava kotoutumispalveluvalikoiman pysyväksi osaksi ja tarjolle sekä työnhakijoille että työmarkkinoiden ulkopuolella oleville. Uudenmaan ELY-keskus on sitoutunut monikielisen yhteiskuntaorientaation kehittämiseen, mutta esimerkiksi monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestäminen muulla kuin arabian kielellä on ollut pääkaupunkiseudullakin haasteellista. Edes valtakunnallisessa etäyhteydellä toteutettavassa kokeilussa palvelua ei ole saatu käynnistettyä laajalti. Pitäisi myös ratkaista, miten toimitaan, jos asiakkaalle ei saada järjestettyä räätälöityä palvelua kuten omakielistä ryhmää (esim. pitäisikö yhdenvertaisuuden vuoksi tarjota tulkkien käyttöä johdantojaksolla).

Ehdotus yhteisestä johdantojaksosta ja sitä kautta työvoiman ulkopuolella olevien nykyistä paremmasta tavoittamisesta on erittäin myönteinen ja kannatettava. On erittäin tärkeää, että esimerkiksi kotivanhemmatkin saisivat heti Suomeen tultuaan ymmärryksen siitä, miten suomalainen yhteiskunta toimii, miten suomalainen yhteiskunta perustuu työn tekemiselle ja millaisia väyliä on päästä töihin tai opintoihin Suomessa. Myös omatoimiseen suomen/ruotsin kielen opiskeluun voitaisiin nykyistä enemmän ja systemaattisemmin ohjata ja kannustaa jo esim. vanhempainvapaalla olevia. Yhdessä toteutettavat johdantojaksojen ryhmät voisivat kaventaa työnhakijoiden ja työvoiman ulkopuolella olevien välistä rajaa ja avata työvoiman ulkopuolella oleville tulevaisuuden näkymiä kohti työelämää nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio yhteisenä palveluna on myös kokeilemisen arvoinen, koska tällä hetkellä monella alueella on vaikea saada kieliryhmiä kasaan esimerkiksi pelkästään työnhakija-asiakkaista.

Selonteossa todetaan, että erityisesti kotona lapsia hoitavien vanhempien tavoittamista sekä pääsyä palveluihin, esimerkiksi monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon, on välttämätöntä parantaa. Tiedetään myös, että Suomessa maahanmuuttajanaisten työllisyys on Pohjoismaista matalin ja naiset saavuttavat ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysasteen vasta yli 15 vuoden Suomessa asumisen jälkeen (Liisa Larjan artikkeli Kotoutumisen kokonaiskatsauksessa 2019). Koska kyseessä on tunnistettu laaja ja rakenteellinen ongelma, pitäisi siihen pystyä myös vastaamaan rakenteiden tasolla eli edelleen pyrkiä siihen, että Kelan rekisteritietoja voitaisiin hyödyntää kotoutumispalveluihin ohjaamisessa. On epärealistista ajatella, että näin laajaa ongelmaa voitaisiin ratkaista vain neuvoloiden tai perhekeskusten kautta asiakkaita tavoittamalla.

Kotoutumiskoulutuksen kehittäminen

Kotoutumiskoulutuksen kehittämiseksi esitetyt toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia ja kannatettavia. Koulutuksen laadun varmistaminen tai sen parantaminen on monisyinen vyyhti, johon liittyy mm. kotoutumiskoulutukselle asetetut, osittain epärealistiset odotukset sekä

kotoutumiskoulutuksen rooli koko koulutus- ja palvelujärjestelmässä. Selonteossa todetaankin, että maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkujen toimivuutta tulee kehittää kokonaisuutena.

Kotoutumiskoulutuksen järjestämistavasta on käyty viime aikoina vilkasta keskustelua. Uudenmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusten yhteistyönä tehdään kotoutumiskoulutuksen valtakunnallista kehittämistyötä. Kotoutumiskoulutusta hankitaan kilpailuttamalla ja viimeistään hankintojen siirtyessä osana työllisyyspalveluiden siirtoa kunnille tulee harkittavaksi, miten kotoutumiskoulutus jatkossa halutaan järjestää.

Olipa järjestämistapa mikä tahansa, monien vuosien kokemuksesta ja kotoutumiskoulutuksen hankinnassa ja toteutuksessa kehitetyistä hyvistä käytännöistä tulee ottaa jatkossa oppia. Nykyisen kotoutumiskoulutuksen laatua valvotaan tiiviillä yhteistyöllä palveluntuottajien ja ohjaavien tahojen kuten TE-toimiston kanssa, ja koulutuksen kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen on kehitetty hyvät työprosessit ja -menetelmät. Jatkossakin oikeaan koulutukseen ohjautumista varten tarvitaan lähtötasotestausta sekä toimivia asiakastietojärjestelmiä, jotka mahdollistavat koulutuksen järjestämisen siellä, missä samalla kielitasolla ja etenemisvauhdilla olevia maahanmuuttajia saadaan kokoon riittävä määrä. Myös nykyinen rahoitusjärjestelmä on joustava, ja uusia ryhmiä voidaan esimerkiksi Uudellamaalla perustaa joustavasti uusien tulijoiden tarpeen ja muuttajien määrän mukaisesti.

On keskeistä huolehtia siitä, että jatkossakin kotoutumiskoulutuksen rahoitus on joustavaa ja että se kannustaa tarkoituksenmukaisten työllistymis- ja jatkopolkujen rakentamiseen. Lisäksi on tärkeää huomioida, miten kotoutumiskoulutukseen ja muihin kotoutumisen alkuvaiheen palveluihin osallistuvien henkilöiden toimeentulo jatkossa voidaan järkevällä tavalla järjestää.

Kotoutumiskoulutukseen on jatkossakin tarpeen luoda valtakunnallisia laatu- ja vähimmäiskriteerejä. Mikäli kotoutumiskoulutus hankitaan vuoden 2024 jälkeen kunnissa, tulisi erityisesti huolehtia siitä, että koulutuksen tasalaatuisuus voidaan turvata. Vaarana on, että kunnat eivät panosta samalla tavalla kotoutumiskoulutukseen ja maahanmuuttajien yhdenvertainen palvelu eri puolilla Suomea vaarantuu. Lisäksi monia tarkoituksenmukaisia ja työelämälähtöisiä maahanmuuttajien koulutuksia on kehitetty ja toteutettu useiden alueiden yhteistyönä (esim. ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus verkossa) tai jopa valtakunnallisesti (esim. monikielinen yhteiskuntaorientaatio verkossa), ja tämä kustannustehokas yhdessä tekeminen tulisi turvata myös kuntavetoisessa mallissa.

Kotoutumiskoulutuksen osalta selonteossa on mainittu, että jos henkilö ei saavuta kotoutumiskoulutuksen aikana B1-taitotasoa, hänen kanssaan sovitaan koulutuksen jälkeen toimista, joilla henkilö voi kehittää kielitaitoaan. Tekstistä ei kuitenkaan käy ilmi, mitä tällä käytännössä tarkoitetaan. On epärealistista olettaa, että kaikki kotoutumiskoulutukseen

osallistuvat saavuttaisivat B1-taitotason. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö heidänkin olisi mahdollista työllistyä tai päästä ammatillisiin opintoihin.

Selonteon mukaan myös kotoutumisajan ylittäneille tulisi tarjota kotoutumiskoulutusta. Suomessa pidempään asuneella on yleensä enemmän tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta kuin kotoutumisvaiheessa olevalla. Heillä voi lisäksi olla Suomessa hankittua työ- ja koulutustaustaa. Näille henkilöille tulisi olla omat koulutuksensa. Eri asia ovat henkilöt, jotka eivät ole omasta elämäntilanteestaan johtuen pystyneet suorittamaan kotoutumisopintoja kotoutumisaikana. Heillä pitäisi olla jatkossakin oikeus kotoutumiskoulutukseen. Pidempään Suomessa asuneita ei pidä kuitenkaan niputtaa yhdeksi joukoksi niin, että ainoana ratkaisuna heille nähdään kotoutumiskoulutus. Kotoutumiskoulutuksen roolia ja tavoitteita suhteessa muuhun koulutus- ja palvelujärjestelmään on kirkastettava. Pidempään Suomessa jo asuneet voisivat hyötyä omista, juuri heille suunnitelluista koulutuksista/työvoimapalveluista, joissa keskityttäisiin mm. suomen kielen vahvistamiseen, jatkosuunnitelmien tekoon sekä vastuun ottamiseen omasta kielen oppimisesta ja kielitaidon ylläpitämisestä.

Jos kotoutumiskoulutukseen luodaan yhtenäinen lopputestaus, pitäisi selvittää, miten koulutuksen toteutusmalli vaikuttaa sen käyttöön. Suomen kielen ja viestintätaitojen opettajat ovat tuoneet esille, että tälläkään hetkellä kielitaidon testaus ei perustu yksinomaan lopputestin tulokseen, koska osa opiskelijoista saattaa esimerkiksi jännityksen vuoksi alisuoriutua lopputestissä. Arvioinnissa huomioidaankin siis lisäksi koko koulutuksen ajan jatkuvan arvioinnin kautta saatava tieto. Jos arviot kielitaidosta perustuvat johonkin muuhun kuin yhtenäiseen testiin, tulokset eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Toisaalta pelkkään testaukseen perustuvat arviot voivat olla liian yksipuolisia, ja kieliopinnoissa aletaan keskittyä liikaa lopputestissä menestymiseen. Pitäisi myös varmistaa, miten testien uudistaminen tapahtuu ja miten opettajat perehdytetään sen käyttöön.

Erittäin tervetullut on myös lukutaitokoulutuksen vaikuttavuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen, koska tätä koulutusta, sen laatua ja tuloksellisuutta valvotaan ja arvioidaan huomattavasti kevyemmin kuin työvoimakoulutuksena toteutettua kotoutumiskoulutusta. Valvonnan ja seurannan kehittämisessä on aina myös huomioitava, että työ vaatii huomattavasti henkilöstöresursseja.

Omaehtoisia opintoja koskevan lainsäädännön yhdistäminen ja selkeyttäminen, jossa huomioitaisiin maahanmuuttajia koskevat erityistarpeet, on myös erityisen kannatettava uudistus. Työttömyysetuudella tuettuja opintoja koskevaan lainsäädäntöön liittyy paljon harkintavaltaa, joten myös tukemisen tavoitteita tulisi selkeyttää, jotta tukiehdot olisivat kaikille mahdollisimman tasavertaiset. Uudistus olisi tarpeellinen, vaikka nykyisiin kotoutumisaikoihin ja -suunnitelmiin ei tehtäisi muutoksia.

Kotoutumisohjelman toteuttamisessa on vielä paljon suunniteltavaa ja kehittämistyön kohteena olevat henkilöt tulisi osallistaa kaikessa viranomaisten tekemässä kehittämis- ja suunnittelutyössä prosesseihin

mahdollisimman aikaisesta vaiheesta alkaen. Yhteiskehittämiseen on valmiita työkaluja olemassa ja mm. asiakasraateja on toteutettu esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen kehittämistyössä. Työ vaatii enemmän suunnittelua ja aikaa, mutta lopputuloksena on todennäköisemmin palvelu, joka vastaa paremmin asiakkaiden tarpeita.

Työllisyyden edistäminen

Selonteossa todetaan, että maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen edellyttää työvoimapalveluissa annettavan henkilökohtaisen ohjauksen riittävyyttä ja toimivuutta sekä maahanmuuttaja-asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen tunnistamista. Henkilökohtaisen ohjauksen riittävyys ja toimivuus ovat kriittisen tärkeitä tekijöitä, ja tulisi tarkasti seurata, miten nämä toteutuvat jatkossa työllisyyden kuntakokeiluissa ja pohjoismaisessa työvoimapalvelumallissa.

Toimenpiteenä esitetään, että TE-hallinnon digitaalisten ratkaisuiden kehittämisen tulee palvella myös vieraskielisiä asiakkaita. Kuitenkaan käytännön kehittämistyössä esimerkiksi Työmarkkinatorin osalta tätä näkökulmaa ei ole haluttu pitää riittävästi esillä ja mm. kieliversioiden kehittämisen jättämistä sivummalle perustellaan rahoituksen vähäisyydellä. Vieraskielisten asiakkaiden huomioiminen voi kuitenkin hyödyttää kaikkia verkkopalveluiden käyttäjiä, jos kieliversioiden tarjoamisen lisäksi huomiota kiinnitetään yleiseen selkokielisyyteen ja saavutettavuuteen.

Työllistymiseen tarvittavan riittävän ammatillisen osaamisen hankkiminen vaatii tietoa siitä, millaista osaamista Suomessa tarvitaan ja miten sitä voi koulutuksella hankkia. Ohjaus ei voi olla onnistunutta, ellei pohjalla ole tietoa siitä, millaista osaamista henkilöllä on jo Suomeen muuttaessaan. Jo aiemmin hankitun osaamisen hyödyntäminen esimerkiksi ammatillisissa koulutuksissa on edelleen haastavaa.

Viime vuosina maahanmuuttajien pääsyä ammatillisiin koulutuksiin on helpotettu mm. kielitaitovaatimuksia kohtuullistamalla. Kokonaisten ammatillisten tutkintojen suorittaminen on osalle maahanmuuttajista vaikeaa, koska pakolliset yhteiset opinnot ovat laajoja ja ilman hyväksilukuja niiden sisältöjen omaksumiseen ja suorittamiseen menee pitkä aika. Koulutusorganisaatioita onkin kannustettava opintojen ja tukipalvelujen järjestämiseen niin, että opinnot etenevät ja kielitaito karttuu opintojen aikana niin, että työllistyminen on mahdollista. Työnantajille tulisi saada parempia taloudellisia kannusteita, jotta he tarttuisivat myös työelämän tarpeista lähtevien lyhytkoulutusten toteuttamiseen tiiviissä yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Varsinkin työvoimakapeikkoaloille on tarpeen suunnitella koulutuksia, jotka voitaisiin toteuttaa jollain muulla kuin suomen kielellä. Esimerkiksi sairaanhoitajakoulutusta voitaisiin toteuttaa niin, että koulutus alkaisi esimerkiksi englanniksi, mutta koulutuksen päättyessä opiskelijalla on riittävä suomen kielen taito.

Yhteiskunnassa on tällä hetkellä menossa samaan aikaan monia rakenteellisia uudistuksia (mm. työllisyyspalveluiden siirto kunnille, hyvinvointialueet sekä jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus). Näiden rakenteellisten uudistusten osana täytyy päättää kotoutumista tukevien palveluiden järjestämisvastuista ja palveluiden yhteensovittamisesta. Uudistusten ydin on hyvinvointipalveluiden lisäksi koulutus- ja työllisyyspalveluiden kehittäminen, jolloin varsinkin Uudellamaalla maahanmuuttajat ovat myös kooltaan todella merkittävä asiakasryhmä.

Nyt ehdotettujen muutosten seurauksena voi alkuperäisten tavoitteiden vastaisesti käydä niin, että kotoutuminen on vaarassa pitkittyä eikä palveluihin pääsy tapahdu riittävän nopeasti. Viime aikoina odotusajat kielitaidon testaukseen ja koulutuspolulle ovat olleet lyhyitä. Myös ohjaavien tahojen resursoinnin pitää olla riittävä, jotta jatkopolulle pääsy ei viivästy riittämättömien asiakastapaamisten vuoksi. Mitä useammasta palasta kotoutumisen polku muodostuu, sitä suurempi vaara on eri palveluiden välille muodostuvista pullonkauloista. Täytyy myös muistaa, että esimerkiksi kielen oppiminen vie aina oman aikansa ja on todennäköistä, että jatkossakin osa opiskelijoista joutuu kertaamaan opintoja.

On tärkeää selkeästi määritellä, mikä taho asiakkaan tilanteesta on missäkin vaiheessa vastuussa. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää mutta aina täytyy olla joku taho, joka kantaa kokonaisvastuun asiakkaasta. Lisäksi pitäisi määritellä, kenellä on vastuu palvelupolkujen ja palveluiden toteutumisesta sekä laadunvalvonnasta.

Yksikön päällikkö Jarkko Tonttila

Maahanmuuttopäällikkö Jaana Suokonautio

Tämä asiakirja KEHA/5549/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/5549/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Suokonautio Jaana 15.10.2021 12:45

Hyväksyjä Tonttila Jarkko 15.10.2021 13:24